

'MINUA KIINNOSTAA TAVALLISET ASIAT'

"Olen aikaisemmin lukenut lukiossa yhden kurssin filosofiaa, enkä muista siitä mitään, joten pelkäsin tämän olevan yhtä vaikeaselkoista". Lueskelin tuossa luentopäiväkirjoja erään ammattikorkeakoulun filosofian kurssilta. Tällaiset muualtakin surullisen tutut ajatelmat hyppivät sieltä esiin. "Saapuessani tälle ensimmäiselle luennolle minulla ei ollut juuri minkäänlaista käsitystä siitä mitä filosofialla tarkoitetaan. Hämärästi muistan, että lukiessani muutama vuosi sitten lähihoitajaksi, meillä oli kurssi nimeltä Lähihoitajan työn filosofiset perusteet. Itse kurssin sisällöstä en muista mitään. Tästä syystä olin utelias sen subteen, mitä tuleman pitää."

Minkä vuoksi nuo ihmiset ovat käyneet noita filosofian kurseja, joilta he eivät muista mitään tai joilla he hymyillen kertovat kuullensa pohdintaa siitä, "onko maailma vain mielikuvitusta, mistä siis tiedät että jokin asia todella on olemassa... Jotain liian korkealentoista näin tavallisen ihmisen ymmärrettäväksi"? Minulle tämä ongelma näyttäytyy filosofian opettajana sellaisen ihanteen valossa, että filosofia voisi olla ihmisille jotenkin merkityksellistä ja siksi sen opettaminenkin olisi tarpeellista.

Toki on myös sellaisia opiskelijoita, jotka kertovat hienoista lukion filosofian kurseista, innostuneista keskusteluista, jotka saivat heidät hakeutumaan uusille filosofian kursseille. Joko heidän opettajansa on löytänyt avaimen raottaa heille filosofian maailmaa, tai sitten on niin, kuten eräs opiskelija kirjoittaa päiväkirjassaan, "että tämä filosofia taitaa olla sellainen juttu, että toiset on jotenkin syntyperäisesti tämmöisestä kiinnostuneita, minä vaan en ole, minua kiinnostaa tavalliset asiat".

Saattaa olla niin, että jotkut taipuvat luontaisemmin filosofian suuntaan. Voimme kuitenkin asettaa itsellemme myös haasteen: miten voitaisiin saada mahdollisimman moni opiskelija löytämään filosofian opiskelusta itselleen jotain merkityksellistä, kenties ei koskaan kaikkia, mutta ehkä joku sellainenkin joka ei ole tällaisesta pohdiskelusta entuudestaan kiinnostunut. Tämä on Sokrateen ongelma: miten saada sellaiset ihmiset filosofisen ajattelun pariin, jotka eivät näe siinä mitään mieltä? Monien opettajien kokemukset antavat meille toivoa, että kyllä se on jossain määrin mahdollista, sellaista tapahtuu, ei kaikille, ei aina, mutta kuitenkin. Ja tämä taas panee miettimään kysymystä pedagogisesti: mitä tapahtuu silloin kun se onnistuu?

Tällaisten kysymysten vaivaamina olemme järjestäneet Jyväskylässä useana syksynä ja keväänä filosofian opettajien tapaamisia, joissa on puhuttu opettajien kokemuksista, opiskelutavoista ja filosofian opettamisen teorioista. Kaikkien tapaamisten erääksi keskeiseksi kysymykseksi on noussut, miten sitoa filosofian opetus opiskelijoiden omaan elämisa maailmaan, tai toisena äänenä: miksi se pitäisi sitoa, miksi ei vain opetettaisi heille Filosofiaa?

Tässä on käsittäkseni vastakkain kaksi erilaista käsitystä filosofian ja oppimisesta. Toisille opettajille tuo opiskelijan maailma ei ole kovin merkityksellinen ongelma. Filosofia tarkoittaa heille joitain filosofeja, teorioita, käsitteistöjä, niitä mitä kirjoissa on kirjoitettuna.

Ja opettaminen on niiden kertomista, välittämistä opiskelijoille. Tämä on käsittäkseni varsin yleinen käsitys filosofian opettajien keskuudessa ja se näkyy kyllä myöskin lukion filosofian oppikirjojen olemuksessa, joskaan kirjoittajat eivät ole vastuussa opettajien tavasta käyttää oppikirjoja. Muoto tulee akateemisen filosofian opetuksen maailmasta.

Tämän ajattelutavan käytännöllisenä ongelmana on tuo alussa kuvailemani epämiellyttävä kokemus, että vain kovin harvat lähtevät mukaan filosofianjunaan, ja muut kirjoittelevat päiväkirjoihinsa korkealentoisesta turhuudesta. Opetuksen suunta on tässä jollain tavoin etukäteen määritellystä filosofiasta opiskelijaa kohti, ja opettajan ongelmana on miettiä lähinnä, mitä tuo filosofia on mitä hän opettaa. Opetustilanteessa ovat silloin vastakkain filosofisen puheen maailma ja opiskelijoiden omat 'arkisen' puheen maailmat. Ja kysymys asettuu nyt näin: tarvitseeko noiden kahden maailman kohdata filosofian opiskelussa? Monet opettajat ajattelevat, että tarvitsee, mutta miten se käy päinsä?

Opettajien tapaamisissa paljon puhuttu teema sitoa toisiinsa filosofian ja opiskelijoiden maailmat nousee uskosta, että tuolla sitomisella saavutettaisiin mielekkäämpää opiskelua suuremmalle joukolle opiskelijoita. Tämä on pyrkimys, mutta mihin se perustuu? Ongelmat, joihin tämän kysymyksen purkamisessa on törmätty, ovat hyvin monet itsessään filosofisia kysymyksiä. Yritän seuraavaksi hahmotella pohdittavaksi joitakin noista kysymyksistä. Käytän hyväkseni ennen kaikkea Jaspersin ajatuksia teoksesta *Psychologie der Weltanschauungen*, jossa hän kirjoittaa ihmisen maailmankuvan eri tasoista.

ANKKUROITUUKO OPETUS?

Opiskelijan 'elämisa maailma' viittaa laajuudessaan kaikkeen inhimilliseen vain sillä rajauksella, että on kyse jonkun yksilön ja hänen yhteisönsä määrätynlaisesta historiallisesta tilanteesta. Mihin tuossa suuressa kokonaisuudessa filosofia voisi kytkeytyä? Vastaus on varmaan monitahoinen, ihmisissä ei ole jotain yhtä 'aivolisäketä', joka vastaisi filosofian kutsuun. Koetan seuraavassa jäsentää opiskelijan näkökulmasta, millaisilla erilaisilla tasoilla hän voi ottaa vastaan filosofian opetusta, mihin opettaja voisi kiinnittää opetuksensa.

'Ottaa vastaan' on ilmaisu, joka sisältää paljon niin oppimisteoreettisia kuin filosofisiakin ongelmia. Opiskelijat, joita olen edellä lainannut, eivät kaiketi ole ottaneet mitään vastaan filosofian tunneilla, vaikka ovat siellä istuneet ja ehkä kirjoittaneet kovasti muistiinpanoja. Filosofia on merkinnyt heille ulkokohtaisia tietoja, tai toisin päin sanoen, ei ole merkinnyt heille henkilökohtaisesti mitään. Ja näin ollen filosofia ei ole kiinnittynyt heissä mihinkään. Tällainen tietojen ankkuroitumattomuus on meille kaikille tuttua omista opinnoista, kurseista joilla on tullut vain istuttua.

On ongelmallista perustella opetuksensa mielekkyyttä vetoamalla siihen, että nämä ja nämä asiat ovat tärkeitä, on tunnettava Kantin kategorinen imperatiivi ja Platonin ideaoppi. Tärkeys opettajan tai filosofian näkökulmasta voi olla yhdentekevää, jos se ei ole merkityksellistä opiskelijalle. Hän ei luultavasti silloin opi, tai muistaa ulkoa, mikä ei kaiketi ole filosofian kannalta mielekästä.

Vastaanottamisen edellytys on, että se merkitsee itselle jotain. Tästä alkaa varsinaisesti kysymys oppimisesta. Filosofia voi kiinnittyä opiskelijassa hyvin monenlaisiin merkityksiin tai kiinnostuksen suuntiin. Filosofian opettajille ovat tuttuja silloin tällöin vastaantulevat opiskelijat, joille filosofia todellakin näyttää olevan ikään kuin luontainen asia. He pitävät teoreettisesta asioiden miettimisestä, sellaisistakin spekulatiivisista ajatuksen juoksusta, joilla ei näyttäisi olevan mitään osuutta heidän muuhun elämäänsä. Teoriat kiehtovat mieltä, tunne hallita käsitteitä ja niiden loogista juoksutusta. Heillä on mielessään ikään kuin oma teoreettinen sopukka tähän tarkoitukseen. Ja se on varmasti yksi opetuksen kiinnitysalusta, joskin se koskettaa vain harvoja opiskelijoita.

Opettajan kokemukseni kertoo myös, että tuollaiset opiskelijat nimenomaan usein haluavat sellaista opetusta, jossa ei pyritä mihinkään muunlaiseen kiinnittymiseen, ei mitään turhaa arkipäiväistä höpinää. Minua on vain aina vaivannut tässä yhteydessä kysymys, miksi tuollainen teoretisoiminen kiehtoo heitä, onko joissakin ihmisissä todella luontainen uteliaisuus älylliseen toimintaan, jolla ei ole välttämättä lainkaan käytännöllisiä siteitä?

Itse en haluaisi rakentaa opetustani vain 'puhtaan teoriamaailman' ja teoreettisesti suuntautuneiden opiskelijoiden varaan, koska sellainen filosofia ei riitä myöskään itselleni, oma filosofiakäsitykseni on elämänfilosofisempi. Opettajan filosofiakäsitys nousee tässä kysymyksessä selvästi esiin. Mihin pyrit opetuksesi kiinnittämään, riippuu siitä, millaista filosofiaa opetat, miten sen luonteen itse ajattelet. Tämä on jokaisen opettajan itse hahmotettava. Meillä on erittäin monenlaisia käsityksiä filosofiasta, sen sisällöistä ja tehtävistä. Asetun tässä näine kysymyksineni mannermaisen filosofian kenttään, sellaiseen ajatteluun, jossa teoreettinen käsitteellistäminen suuntautuu ennen kaikkea itse kunkin omaan elämisaailmaan. Historiallinen filosofiaakin on ennen kaikkea vain apuväline tuossa elämän tulkinnassa.

OMAT TÄRKEÄT KÄSITYKSET

Tulemme lähemmäksi jokaisen ihmisen kannalta merkityksellisiä asioita, kun puhumme ihmisten käsityksistä ja uskomuksista, jotka ovat tulleet heidän omikseen, osaksi heidän maailmankuvaansa, tapaa jäsentää maailmaa, jossa he itse välittömästi elävät. Käsitykset voivat olla myös välillisemmällä tavalla ihmisille merkityksellisiä, ne voivat kytkeä meitä esimerkiksi sotiin ja nälänhätään maapallon eri puolilla tai vaikkapa maailmankaikeuden syntyyn.

Käsityksiä voi olla kahdessa eri merkityksessä, omaksi tulleita ja henkilökohtaisesti merkityksettömiä. Jälkimmäiset ovat vain jääneet muistiin vaikkapa kirjoista tai televisioista, ja jääneet sellaisena mielen tietämyksen varastoon. Omaksi tulleilla käsityksillä on sen sijaan aina merkityslataus: minä näen maailman ja toimin siinä tietyssä uskossa. Ne valaisevat omaa elämäämme. Ne merkitsevät meille aina jotain, mikä ilmenee siitä, että pyrimme pitämään niistä yleensä tiukasti kiinni. Ne ovat osa meitä, meidän olemisen tapaamme.

Yksi tuollainen käsitysten alue on metafyyminen maailmankuva, joka pohdituttaa monia ihmisiä. Jotkut metafyymsiset kysymykset voivat olla henkilökohtaisesti pakottavia, uskonnollisia tai vaikka kuolemaan liittyviä eksistentiaalisia kysymyksiä. Ja ehkä ihmisillä on ylipäätään tarve rakentaa maailmankuvaansa myös niiltä osin, jotka eivät kosketa lainkaan omaa arkista maailmanmenoa. Ja tähän kuuluvat myös suuret metafyymsiset ajatukset ja uskomukset. Opettaja voi kuitenkin varsin pian havaita, että tuollainen metafyymsioinnin tarve on sekin rajoittunut varsin pieneen ryhmään opiskelijoita, ja toisia nuo pohdiskelut vain. Vaikka metafyymsiset uskomukset ovat vain yksi, mahdollisesti pienikin alue omien käsitysten verkostossa, voi filosofian opettaja heittää onkensa tuohon avantoon ja saada tulosta.

Opetuksessa voidaan pyrkiä dialogiin opiskelijan omakohtaisen ja laajan käsityksimaailman kanssa. Dialogi ei tarkoita tässä vain keskinäistä puhumista, vaan syvemmin myös dialogia, jota opiskelija käy sisällään oman käsityksen ja opettajan esittämän käsityksen välillä. Tuollainen dialogi on gadamerilaisittain aidon ymmärtämisen edellytys: opiskelijan perspektiivissä hänen käsityksensä ja opettajan esittämät käsitykset keskustelevat keskenään, ja tuloksena on parhaimmillaan uusi ymmärrys. Ymmärtäminen on juuri tuota dialogia, jota käymme jatkuvasti vastaan tulevien käsitysten, uskomusten, mielipiteiden kanssa. Oman ajattelun kehittyminen filosofian opetuksen tavoitteena edellyttää tuollaista dialogia oman ja uuden käsityksen kanssa.

'Omat käsitykset' on todellisuudessa mutkikas ilmiö. Varmaan ei ole niin, että yksilön käsityksimaailma muodostuu johdonmukaisesta, yhtenäisestä maailmankuvasta, käsitysten järjestelmästä. Bahtinin moniäänisyyden ja Ricoeurin kertomuksen käsitteillä voisi

olla käyttöä myös tässä yhteydessä. Niiden perusteella voitaisiin ajatella, että ihmisen tietoisuus on moniääninen, se rakentuu useista elämän aikana omaksutuista puhemaailmoista, kertomuksista, joissa ilmaistaan kulloisenkin 'äänen', isän, äidin tai muiden kasvattajien merkityksillä ladattuja käsityksiä maailmanmenosta.

Opetuksen ankkuroitumisen kannalta tästä voisi päätellä, että ankkuroitumislustoja, erilaisia omaksi tulleita puhemaailmoja on samanaikaisesti samassa yksilössä monenlaisia. Tällainen käsitys opiskelijan sisäisestä dialogista laajentaa ja särmistää kuvaa siitä, miten opiskelija ottaa vastaan opettajan tai kirjan tarjoamaa puhetta. Hän voi käydä tuota dialogia monella eri tasolla, erilaisissa sisäistämässään puhemaailmoissa tai kielipeleissä. Ja filosofiset ajattelutavat voisivat tulla hänessä yhdeksi puhemaailmaksi, josta käsin hän voisi keskustella muiden eri tavoin suuntautuneiden kertomustensa kanssa.

Jos opetuksen tavoitteena on lisätä opiskelijan ymmärrystä omasta elämisaailmastaan, on tämä opiskelijan omien käsitysten taso hyvä kiinnitysalusta oppimiselle. Ongelmaksi tulee silloin opetuksen luonne: miten sitoa filosofia ja nuo käsitykset toisiinsa? Esitän ikään kuin teesinä väitteen, että filosofian opetuksen nojautuminen filosofian historialliseen aineistoon, filosofien teorioihin ja käsitteistöihin, on tuottanut paljon 'en muista sieltä mitään' -tyyppistä opiskelua. Jos opetuksessa lähdetään liikkeelle filosofian perinteen näkökulmasta, ei tuota kosketuspintaa esimerkiksi lukiolaisen tai ammattikorkeakoululaisen käsityksimaailmaan juurikaan voida saavuttaa. Filosofia jää harvojen huviksi.

Jos taas lähdetään liikkeelle opiskelijoiden omista käsityksistä, voi tulla ongelmaksi päästä niistä filosofiseen ajatteluun. Tunnit saattavat jäädä mahdollisesti mukaviksi keskustelutuokioiksi, mutta opitaanko siellä jotain mitä voidaan sanoa filosofiksi? Näiden kahden eri lähestymistavan väliltä voidaan yrittää etsiä sellaista opiskelutapaa, jossa molemmat lähtökohdat ovat läsnä niin että syntyisi tuo ikään kuin kahden erilaisen puhemaailman välinen dialogi ja uuden ymmärtäminen mahdollistuisi.

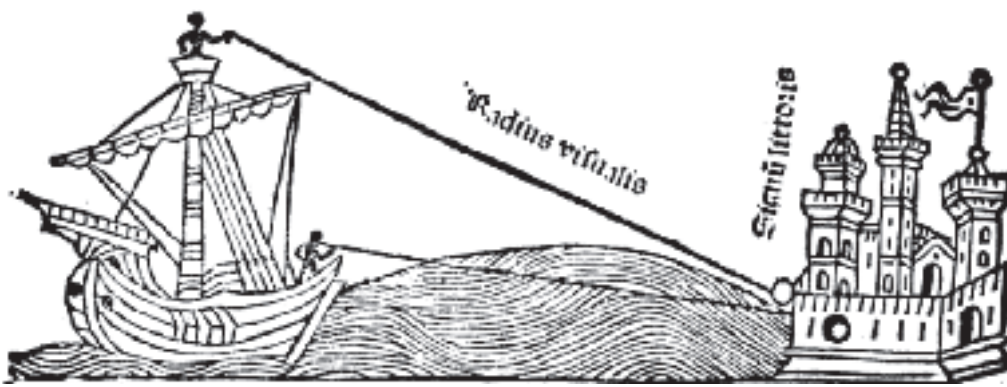
Luennoivalta opettajalta tämä edellyttää opiskelijoiden käsityksimaailman jonkinasteista tuntemusta, muuten hän ei voi dialogisoida, ennakoita puhettaan suhteessa opiskelijoiden käsityksiin. Dialogimuotoisessa opiskelussa on taas se etu, että opiskelijat ilmaisevat itse omat käsityksensä ja opettajan tehtäväksi jää rakentaa yhteys niiden ja filosofisen ajattelun välille.

Yhteyden rakentaminen filosofisen teoretisoinnin ja opiskelijan puhemaailmojen välille on suuri haaste opettajalle. Jos opettaja asettaa itselleen tuollaisen tavoitteen, vaikuttaa se kaikkiin puoliin hänen opetuksessaan. Se edellyttää opettajan aineiston, esimerkiksi filosofien luomien teorioiden, perinpohjaista uudelleen ajattelua kulloistenkin opiskelijoiden näkökulmasta. Toisaalta ei kaikei kenellekään filosofiaa harrastavalle pahasta ajatella välistä kysymystä, miten jokin filosofinen teoria ylipäätään liittyy meidän elämäämme, nykyhetken ilmiöihin ja miten se voisi tehdä niitä meille näkyvämmäksi.

ANKKURI KOKEMUSAAILMAAN

Erilaisilta käsitysten tasoilta voidaan siis löytää alustoja opetuksen kiinnittymiselle. Meidän suhteessamme maailmaan ja siten myös vastaantulevaan opetukseen on olemassa myös tasoja, joita ei voida määritellä käsityksiksi. Niille on käsityksistä poiketen ominaista eittietoinen tai vähemmän tietoinen luonne. Maailma nähdään ja koetaan tällä tasolla hyvin omakohtaisesti. Kyse on opiskelijan varsinaisesta kokemusaailmasta, hänen omasta välittömästä, kehollisesta, toiminnallisesta suhteestaan maailmaan. Siihen kuuluvat erottamattomasti myös arvot.

Tämä kokemuksellinen taso on mahdollisesti yksilön ominta aluetta myös merkitykseltään. Jos meitä opettajina vaivaa kysymys, mikä opiskelijoissa voi herättää kiinnostuksen johonkin asiaan, olisi meidän etsittävä sitä paljolti juuri tältä tasolta. Omat arvot värittävät

yksilön maailman välittöminä, vastustamattomina tunnereaktioina. Sieltä löytyvät pääosin yksilön moraaliset juuret, hänen intohimoiset harrastuksensa, seksuaalisuus, urheilu tai vaikkapa taiteet.

Kokemuksina niistä on kuitenkin usein vaikea puhua, niille ei tahdo löytyä sanoja. Sen sijaan käsitysten tasolla kaikki löytävät itsestään paljon kertomuksia tuollaisista asioista ja osaavat ilmaista niitä. Opetuksen ankkuroiminen kokemuksen tasolle vaatii mielestäni suhteellisen eron ymmärtämistä käsitysten ja kokemusten välillä, vaikka ne eivät olekaan toisistaan täysin irrallaan, vaikka ne muotoavat toisinaan. On eri asia puhua käsityksistä, jotka ovat tulleet toisilta ihmisiltä useinkin yleisinä kertomuksina, kuin omista kokemuksista. Ne eivät ole samanlaisia asioita, niillä on osittain eri alkuperä. Kokemuksista ei voi keskustella samalla tavalla kuin käsityksistä. Käsitysten tasolla voi opiskelija esittää sellaisiakin kertomuksia, jotka eivät välittömästi sitoudu hänen kokemusmaailmaansa.

Omassa opetuksessani olen havainnut selvän eron kokemuksista ja käsityksistä lähtevien opetuskeskustelujen välillä. Yhteisille kokemuksille pyritään löytämään reflektion avulla tietoisempi, käsitteellinen tai metaforinen ilmaisu. Kokemuksiin perustuvaa tutkivaa keskustelua voitaisiin tässä mielessä nimittää fenomenologiseksi. Se on aina muotoa, 'miten sinä olet kokenut tarkasteltavana olevan ilmiön'. Sen sijaan käsityksistä lähtevät keskustelut ovat yleensä luonteeltaan kriittisiä ja päätyvät käsitteanalyysiin ja käsitteiden selkeyttämiseen. Esimerkiksi 'mitä tarkoitat sanoessasi, että ihmisen pitäisi olla oma itsensä, mitä tarkoittaa tuo itse?' Nuo kaksi erilaista tietä voidaan toki kytkeä toisiinsa siten, että kokemukset käsitteellistetään ja siitä jatketaan käsitteiden kriittisellä tutkimisella.

Opiskelijan kokemusten tutkimisessa ilmenevät hänen omimmat kiinnostuksensa ja siteensä maailmaan. Sen vuoksi opetuksessa kannattaisi koettaa sillan rakentamista myös tälle tasolle. Kokemuksissa on aina myös yhteisöllinen, intersubjektiiivinen puolensa, joka tekee niistä puhumisen yhteisesti merkitykselliseksi.

Filosofian teoriamaailma ja opiskelijan vaikeasti ilmaistavissa oleva kokemusmaailma ovat mielikuvina hyvin vastakkaisia, vähän niin kuin ylin ja alin. Sillan rakentaminen niiden välille vaatii liikkumista monen tasoissa puhutavoissa. Mutta millaisella kielellä tämä kokemuksellinen taso voitaisiin saavuttaa?

Viime syksynä Jyväskylässä pidetyssä seminaarissa pohdittiin ja työstettiin myös käytännöllisesti opetusmuotoja, jotka voisivat tavoittaa opiskelijan kokemusmaailman. Yksi sellainen oli kuvan käyttö opetuksessa. Esimerkiksi kuvan tuottamisen kautta voidaan ilmaista jotain millään muulla tavoin vaikeasti tavoitettavaa. Ja kuvan tekemisen jälkeen kuvasta voidaan puhua, yrittää muuntaa kuvan kieltä puheeksi. Näin kokemus tai vaikka intuitiivinen arvomaailma voi saada tietoisemmän ilmaisun. Kuvan tilalla voidaan käyttää myös metaforista puhetta, vaikkapa runoutta, joilla on jo itsessään vahva side kokemukselliseen maailmaan. Laajasti ottaen lähtökohtana voi olla mikä tahansa kokemukseen pohjaava toiminta: käydään metsässä tai taidenäyttelyssä, leikellään kuvia tai kuunnellaan musiikkia, pyritään kuvailemaan omia kokemuksia.

Kun nyt sitten kysymme, miten tämä liittyy filosofiaan, joudum-

me jälleen pohtimaan filosofian luonnetta. Kysymys voidaan asettaa esimerkiksi siten, että voiko kuvista rakennettu esitys olla jo itsessään filosofista toimintaa? Kuvaa tuotettaessa epäilemättä jo ajatellaan jotain, tullaan ehkä tietoisemmaksi esimerkiksi jostain arvokysymyksestä. Vai pitääkö meidän ajatella, että filosofia on käsitteellistä, teoreet-

tista ajattelua? Filosofia on varmuudella myös sitä, vaikka tunnemmekin paljon filosofiaa, joka ei vastaa tuota määritelmää.

Filosofian omaa teoriakenttää katsellessa voisi ajatella, että siellä on sellaisia alueita, jotka eivät luonnostaan synnytä mitään tarvetta ankkuroida sitä opiskelijan kokemusmaailmaan mutta kylläkin käsitysten tasolle. Esimerkkinä käy Kantin tieto-oppi, jolla ei itsessään ole juurikaan kokemusmaailmaa tiedostavia intressejä, sehän on rakennettu luonnontieteellistä toimintaa varten. Sen sijaan eksistentiaaliset, toimintaa ja arvoja koskevat, hermeneuttiset tai yhteiskuntateoreettiset kysymykset löytävät varmuudella liittymäkohdan jokaisen opiskelijan kokemuksiin. Esimerkiksi tie moraalista käytännöstä etiikan teorioihin on kohtuullisen lyhyt kuljettavaksi.

Tämän ajatusrakennelman mukaan opettaja voi suhteuttaa opetuksensa opiskelijaan hyvin monilla eri tasoilla, jolloin myös opetuksen luonne on aina hiukan erilaista. Hän voi myös jättää tuon suhteuttamisen kokonaan opiskelijan omaksi huoleksi. Ajattelun ja tässä tapauksessa nimenomaan tietojen ankkuroitumattomuus on kuitenkin oppimisen ja myös opettamisen mielekkyyden kannalta suuri ongelma.

Haluako ja mihin opettaja kiinnittää filosofian opetuksensa riippuu nähdäkseni paljolti siitä, mikä hänen mielestään on filosofian opetuksen tavoite, miksi opettaa filosofiaa juuri näille ihmisille. Lukioiden ja vaikkapa ammattikorkeakoulujen filosofian opetuksella on erilainen tavoite kuin yliopistollisella opetuksella. Niissä filosofisten teorioiden tuntemuksella ei ole itseisarvoa. Oma käsitykseni on, että mielekäs tavoite lukiolaisen kannalta on oppia ajattelemaan filosofisesti sitä, mitä tapahtuu lukiolaisten elämän perustasolla. Siis oppia ymmärtämään uudella tasolla omaa ja toisten moraalista toimintaa, omia eksistentiaalisia ongelmia, yhteiskunnan kehitystrendejä tai vaikka yhteisön uskomusten rakentumista. Ammattikorkeakouluissa taas filosofian opetus on tarkoituksenmukaista kytkeä kyseessä olevaan ammatilliseen toimintaan, sen eri puolien filosofiseen reflektioon, mutta mahdollisesti myös tieteellisen tutkimuksen tekemiseen.

Filosofiassa opiskelijoiden kiinnostuksista puhutaan erilaisella kielellä kuin 'luonnollisessa' elämässä, jolle filosofian kieli näyttäytyy sen vuoksi enimmäkseen outona ja vieraana. Jos opetuksessa lähdetään liikkeelle valmiista filosofiankielisestä puheesta, jää kytkök helposti toteutumatta tuon vierauden vuoksi. Mutta jos filosofia ja 'tavalliset asiat' löytävät toisensa, voi opettaja parhaassa tapauksessa iloita kuin pappi käynnynnäisestä saadessaan kurssipalautteesta lukea tuon 'tavallisen' ihmisen löytäneen jotain perin uutta ja ihmeellistä filosofian avulla.

LÄHTEET

- Bahin, M. 1991. *Dostojevskin poetiikan ongelmia*. Pieksämäki.
 Gadamer, H.-G. 1990. *Wahrheit und Methode*. Gesammelte Werke I. Tübingen.
 Jaspers, K. 1985. *Psychologie der Weltanschauungen*. München.
 Ricoeur, P. 1984. *Time and Narrative*. Chicago.